
Recenzia

**U. Trenckmann, B. Bandelow: Psychiatria a psychoterapia
Odporúčané informácie pre pacientov, príbuzných a priateľov**

Preložil a doplnil J. Hašto, Vydavateľstvo F, Trenčín 2005 (vydav-f.wz.cz), 270 strán,
A-5, strunová väzba umožňujúca lekárovi (psychiatrovi/psychoterapeutovi) zhotovovať pacientom
kópie príslušných kapitol

Za veľmi prínosný čin považuje každý lekár, možno obzvlášť práve psychiater vydanie akejkoľvek publikácie či príručky určenej pre pacientov. Informovanie pacienta o poruche či ochorení, ktorým trpí je samozrejmom súčasťou každého lekára, v svetle najnovších poznatkov o problematike spolupráce (compliance, adherencia) ako i ozrejmovaniu porúch kognície prakticky pri všetkých poruchách, ktorými trpia naši pacienti je veľmi dôležité mať tieto informácie i v dostupnej a zrozumiteľnej písanej forme. Je dávno za nami doba, keď sa pacienti neposkytovali žiadne informácie, dostávali sme jeho i jeho okolie do závislosti od toho, čo kedy povieme, čo a ako treba robiť a súvislosti, závažnosť poruchy ale i možnosti, ciele a výsledky liečby unikali. Môžeme uvažovať nad tým, že sami sme si neboli istí výsledkom liečby, avšak s nástupom moderných liekov, psychoterapeutických, reedukačných a rehabilitačných programov sme optimistickjší a vieme, že bez spolupráce pacienta a jeho rodiny či okolia cieľ kvalitnej úpravy a stabilizácie stavu nemôžeme dosiahnuť optimálne výsledky.

Vieme, že niekedy intenzívna reedukácia, pri ktorej pacient (i keď sa snaží spolupracovať, ale predsa len vstiepiťnosť, pamäť sú znížené vo svojej funkcii, niekedy i vplyvom medikácie) pacient objaví a zapamätá si informácie z letáčka či z brožúry, ktorú dostal od ich psychiatra alebo si ju zobral do rúk znudený z čakania v ambulancii. Rovnako dôležité je, keď si tieto informácie prečítajú i najbližší pacienti, oni predsa len kontakt s psychiaterom nemajú, alebo ak tak len minimálny a pokiaľ sa tiež nezúčastnili reedukačnej skupiny alebo nie sú priaznivcami surfovania po internete, nemôžu pochopiť, čo sa deje v prežívaní svojho blízkeho, čo zapríčinilo jeho zvláštne správanie, ako sa k chorému (či už v akútnej fáze alebo v doliečovacom režime) majú postaviť a správať a ktorým varovným príznakom treba venovať pozornosť. Je známy fakt, že vysvetľujúce kampane, realizované v niektorých krajinách, pomohli mnohým osobám identifikovať príznaky duševnej poruchy u seba či u osoby zo svojho okolia, čudáctvo nadobudlo jasnejšie obrisy a v mnohých prípadoch umožnilo liečbu chorým, ktorých nie príliš výrazné alebo okolie neobmedzujúce symptómy mali za dôsledok neliečenie a prehľbovanie duševnej poruchy so závažnými sociálne ekonomickými ale i vzťahovými dôsledkami.

Nájsť formu ako pacientom a príbuzným poskytovať takéto dôležité informácie je ťažké. Prehľadná monotematická

príručka osvetlí veľa, avšak v záplave informácií sa môžu stratiť práve tie skutočnosti, na ktoré potrebujeme upozorniť. A v nepodstatnej miere – koľko je porúch, toľko príručiek by vlastne mal mať každý psychiater (alebo ešte lepšie, praktický či rodinný lekár) po ruke. Elegantným riešením je práve publikácia *Psychiatria a psychoterapia*, ktorá umožňuje nájsť vhodnú informáciu, urobiť z nej kópiu, prípadne podčiarknuť a doplniť informáciu, ktorú by sme radi pacientovi vyzdvihli a považujeme ju pre neho nutnú či prínosnú. Rovnako prínosné však môže byť pre mnohých i preštudovanie celej príručky, ktorá vo svojej celistvosti umožňuje nahliadnuť do celej problematiky liečby pacienta s duševnou poruchou. Takisto záujemcovia o liečenie alebo pomoc pri liečbe tu nájdu prehľadné a zaujímavé úvodné informácie.

Autormi publikácie sú nemeckí lekári. Príručka však nie je automatickým prekladom, prekladateľ ju doplnil dôležitými poznámkami i časťami v texte ako i celými kapitolami, predovšetkým v časti venovanej psychoterapeutickým metódam a postupom ale i kapitolou o minimálnej sieti a kontaktnými internetovými adresami.

Publikácia je členená do 3 základných častí – prvá je venovaná prejavom psychických porúch, ich klinickým obrazom a diagnostickým jednotkám, kde okrem popisu základných príznakov je venovaná pozornosť i etiológii, epidemiológii, možnostiam a spôsobom liečby jednotlivých porúch. Čitateľa zaujmú vhodne volené príklady a praktické názory a rady, podávané zrozumiteľnou formou. Ako už bolo uvedené vyššie, táto kapitola je prierezom širokého spektra psychických porúch.

Druhá časť je venovaná terapeutickým metódam. Na tomto mieste si dovoľujem uviesť polemiku, že tak ako je detailne spracovaná a doplnená časť o psychoterapii a časť o nemedikamentózných formách terapie, časť o medikamentóznej liečbe je zastaraná (práca vyšla už v roku 1999) v otázke názvoslovnia i používaných prípravkov. Okrem základných skupín liekov sú vyzdvihnuté dva prípravky. Osobne ma zarazilo, že nie je venovaná dostatočná pozornosť pozitívnemu účinku lieku a ich prínosu v liečbe príznakov poruchy a naopak, často už na druhom či treťom mieste sú uvádzané nežiadúce účinky liekov, čo nepôsobí vhodne pri úsilí motivovať pacienta v liečbe psychofarmakami. Jediná veta o liečbe negatívnej symptomatiky, nespomenutý prokognitívny efekt psychofarmák, je rozhodne ochudobne-

ním tejto publikácie. Rozhodne by som privítal v reedícii, ktorej sa táto publikácia určite dočká, modernizáciu tejto kapitoly tak, ako tomu bolo v kapitole o psychoterapii. Moderné psychofarmaká, či už antipsychotiká či antidepresíva si to zaslúžia.

Málokto bude mať naopak výhrady k časti venovanej psychoterapii, ktorá je dôkladne a jasnou, prijateľnou formou prístupná pre terapeutov i pacientov. Pomôže zorientovať sa v možnostiach vhodnej liečby, ale i pochopiť, prečo niektoré spôsoby nie sú vždy výhodné a vhodné pri určitých problémoch. Privítal by som na tomto mieste aj časť, vysvetľujúcu alternatívne spôsoby liečiteľstva, keďže v praxi často vidíme, že pacienti sa obracajú na ľudových liečiteľov, homeopatov či rôznych šamanov a dožadujú sa hypnózy. Vysvetlenie rizík a účinnosti týchto metód by podľa mňa bolo prínosom. Častou otázkou pacientov sú i rôzne diéty,

kde na jednej strane často musíme vyvracať názory na závažný efekt niektorej diéty a na druhej strane, i v svetle poznatkov o nežiadúcich účinkov niektorých liekov – ale aj celovo nedostatku pohybu, nezdravého spôsobu života musíme usmerňovať pacientov i v tomto smere.

Napriek týmto (možno len podľa mňa) nedostatkom si myslím, že preklad a vydanie tejto knihy obrovským prínosom pre každého, kto prichádza do styku s pacientom s psychickou poruchou, rozhodne patrí do každej psychiatrickej ambulancie. Škoda, že nebude možné vyčíslieť jej prínos v liečbe, tým nemyslím len finančný, ale predovšetkým dopad na spoluprácu pacienta, zlepšenie kvality jeho života, na destigmatizáciu pacientov s duševnou poruchou.

*Dalibor Janoška
PN PP Pezinok*